

Válka jako biosociální téma v některých dílech Edvarda Beneše a Bohumila Němce

Vypracoval Mgr. Marco Stella

Bakalářská práce Julie Tomsové o rozsahu 85 stran plus dalších 9 stran příloh se jak z názvu vyplývá, zabývá (resp. měla by se zabývat) analýzou dvou z dnešního pohledu pozoruhodných spisků dvou významných vědců a ovšem i politiků své doby, Edvarda Beneše a Bohumila Němce, zabývajících se tématem války. Čtenáře jistě překvapí, jak blízko oba autoři viděli problematiku důvodů vzniku válek (dnes pojímané mnohem spíše ve sféře sociálně-vědní) k darwinismu (tedy teorii svým původem biologické), resp. jedné z mnoha interpretací darwinismu, které se donedávna (svázány v jednom pytli s nálepkou „sociální darwinismus“) netěšili ani zájmu historiků vědy. Tato situace se dnes radikálně mění, a proto lze říci, že předložená práce velmi dobře zapadá do kontextu současného bádání v oblasti přírodovědy (v tomto případě konkrétně biologie a biologicky pojaté antropologie), politiky a veřejné sféry mezi od 50. let století 19. až po 50. léta století 20.. Právě téma „biologie války“ (nezřídka založené na aplikaci darwinismu na úrovni etnik a národů) bylo zvláště po konci první světové války a přibližně od poloviny let 30. (navíc vezme-li v úvahu dobový kontext) tématem velmi často diskutovaným a na příkladu zmíněných dvou postav, Beneše a Němce a jejich názorech na biosociální teorie bylo možno vykreslit nejen jistou část jejich myšlenkového světa, ale právě zmíněný vztah vědy a politiky, případně veřejnosti.

Práce (nutno dodat, že po formální stránce takřka dokonale provedená) je rozdělena do dvou hlavních částí, přičemž v první autorka mapuje dějiny recepce darwinismu v Českých zemích (v té volně vychází a navazuje na svou dřívější bakalářskou práci z FF UK). Jako největší problém této kapitoly, jinak po stránce heuristiky velmi dobře provedené, vidím několikrát se opakující hodnotící pasáže, tím hůž, že autorka zde oproti svému rozhodnutí pro užití diachronní metody nejenže neužívá dobových hodnocení, ale pochybných (*per se* ale z historického pohledu zajímavých) komentářů stalinské éry, která byla mj. provázena právě i značnou snahou o integraci darwinismu jako biologické teorie do celku marxismu-leninismu. V podstatě marxisticko-leninská historiografie těchto pasáží (navazujících na předchozí bakalářskou práci snad nejvíce), založená na několika ideologicky silně ovlivněných pracích ze stalinsko-lysenkovské éry, které i přes několikeré upozornění na jejich nepřipustnost zůstaly v práci (byť v redukované formě) ostře kontrastují s pasážemi, kde se naopak přísně drží diachronního přístupu, pracuje především s primárními texty, a jako sekundární zdroje používá aktuální a dle mého názoru dobře zvolenou literaturu.

V druhé části autorka referuje o textech různých politických a vědeckých autorit (často v jedné osobě) jako jsou již zmínění Edvard Beneš, Bohumil Němec a také Vladimír Teyrovský,

Emanuel Moravec či František Mareš. Na základě jejich prací, vzájemných odkazů a polemik nechává poměrně plasticky vyvstat dobovou diskuzi o podstatě války, o tom, zda jsou její kořeny sociální, či biologické (v tomto ohledu se sluší dodat, že tato debata přetrvala za neustálého přísunu diskutovaných nově vydaných knih až do 70. let minulého století, ne-li déle). V tomto ohledu se mi nezdá příliš šťastně zvolený název, neboť Beneš a Němec nepatřili s ohledem na tuto diskuzi mezi nejplodnější autory (bezesporně politicky pak ano). Druhá část, do které pak počítám i závěr (bohužel skoro neexistující) sice naplňuje stanovené cíle, ale větší interpretační snaha a snaha začlenit tyto práce do širšího, minimálně střeoevropského rámce by práci rozhodně prospěla, byť chápu, že bez znalosti německého jazyka (což je stav sice smutný, běžný však) se toho docílí jen s největšími obtížemi. Také oddíl shrnutí, zřejmě se překrývající se závěrem, by mohl více přiblížit, co vše se do zpracovaných děl promítlo, případně promítnout mohlo a jak to souvisí s širším rámce české recepcí darwinismu (tato otázka jistě zazní u obhajoby).

I přes zmíněné nedostatky považuji práci za zcela nepopíratelně obhajitelnou a třeba také vyzdvihnout fakt, že autorka ji vypracovala velmi samostatně a v takřka rekordní lhůtě (což má, vzhledem k jisté nedotaženosti některých pasáží, své světlé, ale jistě i vyloženě temné stránky)

Vzhledem k výše uvedeným výrazným nedostatkům nemohu práci, kterou doporučuji hodnotit lépe než jako „velmi dobrou“, přičemž doufám, že vinou této známky autorka příliš na téma nezahořkne a podaří se realizovat dohodnutou publikaci.

V Praze dne 4. 10. 2009